

ZVON

LEPOZNANSKI LIST S PODOBAMI.

Leto V.

Na Dunaji 15. julija 1879.

List 14.

Pri pastirskem ognji.

Mrak je, ogenj že ugaša,
Že umolknil je sternád;
Sita je živina naša,
Rada sla domóv bi spát.

Treba je od ognja vstati,
In domóv je gnati čas;
Teško čakajo že mati,
In večerja čaka nas.

Sivka vaša, glej, se bliža,
Mukajoč, da se mudí;
Čakaj še, da se prekriža
Ogenj, predno pogorí.

Da ostane v božji moči;
To po dolzem, to po čez;
Zdaj se angeljci ponoči
Grét sem pridejo z nebés.

b. m.

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

I.

Kakor vsakedó vé, imajo v Dolgi vasi „jour fixe“, to je honoracijorje te dolgočasne gorenjske vasi snidejo se vsak ponedeljek v kerčmi gospoda Jesiharja v pogovor in zabavo duše in telesa.

Društvo, ki ima svoje redne seje v posebni sobi kerčme, obstoji iz vseh peterih vaških honoracijorjev, namreč g. župnika, ki puše sami v vsej Dolgi vasi smodke in si privoščijo najboljšega vina, kar ga ima Jesihar, ali kakor sam pravi, kar ga ima gorenjska plat; na desni župnika sedi župan, kakor se spodobi; mož je premožen in županuje kakor znano od tistega sém, kar je njegova žebica v Kranji dobila premijo, sicer je za župana še dosti pameten, bere Novice in puši tobak iz daljše pipe nego drugi srenjski svetovaleci; poleg župana sedi učitelj, da posreduje, kader se duhovna in posvetna oblast spreti; on pije malo in se vtika malo v pogovor, kar ni njegova krivda, todá kaj hoče! Kader začne govoriti, preterga se mu beseda: župnik mu oponese nove šolske postave in župan mu očita smešno naredbo, da morajo otroci hoditi po leti v šolo, ko je toliko dela; kakor bi se po zimi ne naučili dosti! „Jaz se nisem nikjer učil“, dostojno končuje, „pa mé niso zavergli; kar znam, pridobil sem si sam. To je tako: če se kedó učiti hoče, ni mu treba učitelja; če se pa noče, ne izučé ga vsi učeniki tega sveta. Iz tega se vidi, da morajo otroci po leti krave pasti. Kako se bodo pa učili, če jim krave in čemerlji in paša po glavah rojé! Najimenitniši možjé se niso nikedar nič učili, postavimo Kalister in drugi“.

Drugi in imenitnejši uzrok pa, zakaj učitelj Kimovec ne more pokazati svoje zgovornosti v slavni družbi, je Jeremija Tožnik, srenjski pisac, ki sedi zraven njega pri vratih. Jeremija govori namreč sam ves večer. On sicer nikomur ne brani besede: naj govori, če se mu ljubi, enako pravico vsem! Todá z njim vkup mora govoriti. Z Jeremijo pa, ki v nedeljah cesarske razglase oklicuje, je dvogovor težak; s konca navadno tih, povzdigne se kinalo, kajti dokazi so v Dolgi vasi kakor drugod tem terdnejši, čim glasneje jih kedó poudarja in kedor zadnjo reče, on je zmagal; tudi je Jeremija vkljub svojemu imenu precej nagel, župnik pa, to se vé, on ni da bi vselej odjenjal. V tak dvogovor spusti se namreč navadno le župnik, učitelj in župan se komaj derzneta z Jeremijo in njegovimi pljučami meriti.

Tako se vidi, da v tem društvu kakor v drugih, prepir ni nenavaden, samo da mu hitreje in spretneje pridejo v okom. Kader namreč razpor do verha prikipi in razbeljena govornika stopita po konci, prevzame župan ali pa Jesihar mirovno delo. Rabijo pa v tem društvu dve metodi pomirjenja. Perva, ki pa po navadi ne zaleže in ki se z dobro vestjo ne more priporočati drugim društvom, je ta, da skuša župan župnika spraviti na druge misli s tem, da mu hitro kaj pokaže: „Lejte, lejte, g. župnik! kako kravo žene Jože po vasi“; ali pa: „Lejte, lejte! kedó pa gre zdaj sem“ i. t. di. Todá to je po navadi brez uspeha, kajti za to treba mirnega govornika. Zdatnejša pa je druga, dasiravno ne nova

metoda, katero upotrebuje Jesihar sam; kader mu je namreč zadosti, in to ni ravno kmalo, prime Jeremijo in ga porine iz sobe. Ta način je uspešen vselej in ima navadno tudi dobre nasledke, kajti Jeremija si misli, kader ga postavijo na zrak: „Saj bi bil šel tudi tako kmalo“, in ide domov; redkokrat pride pod okno, da konča svoj govor.

Kar se pa sicer tiče Jeremije, je on „studiran“ človek, ki bi bil kmalo doveršil pet šol, ki je bil pri vojaki in ki berke nosi. On je dober Slovenec in bere Danico pri župniku, Novice pri županu, Narod mu pošilja sodnijski pristav iz terga in kader se dobi prilika, prebere kritično vse izšle Zvonove. Njegova pipa je mnogo daljša od županove, kajti letá se vendar nekoliko boji nositi se tako gosposko, Jeremiji pa to ni mar. Tobak si kupi vojaški in ga potem pripravi z mnogoterimi dišavami, tako da — kar je res, je res — še precej dobro diši. Vino pa pije najceneje, kar ga ima Jesihar, to je tiste verste, ki mu je predlanskim prejedlo polovnjak; „toda jako zdravo je“, pravi kerčmar, „in bolje ko petrolej, kader govejo živino grize“. (Kakor bralec vidi, dolgovaški „jour fixe“ se ni toliko olikal Jesiharja, da bi vedel, kaj se spodobi in kaj ne. Resničnost in dvorljivost združiti je težavna stopinja popolnosti, katere on še ni dosegel in Bog vé, če jo bo kedaj zavoljo tega tudi ne vzamejo v jour fixe nobene žénske in jaz bi celo svetoval, vsaj mlajšim, naj ne beró tega protokola). Vsak živinorejec ali pa tudi gospodar vé, da treba samo, da se žival dobro pretrese, kader jo grize, in bolezen odleže takoj: prebrisan kmetovalec doseže to s petrolejem, ki ga dá ubogemu živinčetu: v Dolgi vasi so pa uspešno po-

skušali Jesiharjevo vino, to je pretresalo dolgovaške štirinožce kakor medved hruško; goved je bila zdrava in župan je dejal: „Če bi jaz utegnil, pojasnil bi to reč v Novicah“.

S tem in takim vinom silil se je g. Jeremija, zato se je pa vedno deržal kisló, a mnogo govoril in pušil, drugače ne bi spravil vina pod streho, dejali so ljudje.

Peti v tej izvoljeni družbi je Jesihar sam, podoben svojemu vinu, proti temu sladek, proti onemu kisel. Jeremija je njegov večni dolžnik: pa mu bo že plačal, da bo sit.

„Tako je torej, gospóda“! pravi nekega ponedeljka večer, ko so vsi vkup sedeli; „od dne do dne je slabše. Oh, sè slovenščino ne bo nič, nič, nič! To že jaz prerokujem dvanajst let in zdaj vidimo. Kaj berem v Narodu, ki je glasilo nas olikanih? Nič družega kot učiteljske tožbarije. Tu se eden ponemškutari, tam drugi že visi in čaka težko, da pride dih perve sapice, ón zopet je Slovenec samo zato, ker je njegov sovražnik odpadel, in tako po vsej naši deželi! Pa nisem jaz tega pravil vedno? Takole bo, sem dejal in imenovali ste me černogleda: no sedaj pa sami vidite. Kako strašanske nasledke pa bo to imelo, ne dá se povedati; jaz jih hočem le na kratko v sedemnajstih točkah popisati“.

„Pomislite, g. Jeremija“! pristavi župnik, „da smo tudi mi —“

„Pervič“, beseduje Jeremija, „treba samo to premisliti, kaj so dandanes učiteljska izobražališča in kakošna so. Mladi ljudje se tam učé vsega. Ni je vede pod solncem, da bi se tam ne podučevala: danes znajdejo v Ameriki telefon,

jutri je že nauk o telefonih v tretjem razredu predmet. Teorije o vetrovih, potresih, Darwinova in druge zahtevajo se menda pri vstopni prekušnji. (Kimovec prikimuje ponosno.) Kedo izmed nas vé kaj o pedagogiki? Če sebe in g. Ki-

movca izvzamem, mislim, da smo vsi nedolžni⁶.

„Kaj pa pastoral, kaj pa to⁶⁶?“ ogласi se župnik precej ostro, in Jesihar pristavi:

„Pastoral, to je res, Jeremija! Če pastoral govori, moraš ti —“

(Dalje prih.)

N a p l a n i n a h.

(Dalje.)

Pogubila se je vsa družba iz koč, le Mina in pastir, ki je bil že pod pogradom v senu, ostala sta v koči; drugi so sli drugam spat. Noč je bila lepa, nebo polno lesketajočih zvezd, luči po kočah so pogasnile, ropotanje živinskih zvoncev je popolnoma potihnilo, živina je poglela. Po planini je bilo vse mirno, vse tiho in krepko je zadonela iz zdravih, močnih persi znana pesem na tri glasove:

Mal' postoj'mo,
Le zapoj'mo,
(Kjer gorica se glasi,
Tam sovraštva ni).

Vselej pa, ko se je kitica izpela, čul se je krepak vrisk, da se je daleč po gozdu razlegalo. Šli so dervarji spat v seno in zapeli so za kratek čas sredi planine kakor po navadi, kedar gredo počivat.

Vedno sta hodila dijaka okrog nabiraje kebrov in gorskih cvetic. Pri tej priliki so se obiskale bližnje planine in gore, od koder se je daleč videlo. Dostikrat sta naletela v gozdu na kacega dervarja, s katerim sta se vselej rada v govor podala. Prišla sta neki popoldan, ko sta šla iz Zagorevleka, planine, ki leži že blizu Koprivnika, med potjo

k mali kočici v lepem lesu. Bil je tu že prileten mož, ravno je ravnal derva pri kopišči v krado.

„Dober dan, oče⁶!“ nagovorita ga dijaka.

„Bog daj⁶⁶!“ bil je odgovor. „Od kod pa vidva? kaj bosta novega povedala⁶⁶?“

„Ne dosti⁶“, odgovori Jože, „delj časa sva že tukaj v gorah in ne pečava se posebno za to, kar se doli v vaséh godi. Zdaj greva iz Zagorevleka, šla sva pogledat, kakošno je doli, in malo kebre nabirava takole mimo gredé. Tukaj imava nekatere prav lepe, ki sva jih danes dobila⁶.“

Stari se čudi temu počenjanju, ko vidi merčese v „glazkih⁶“ in pravi:

„Tako? tole nabirata? saj pravim, gotovo imata preveč časa. Čemu je pač to? Tacih červov se vidi tukaj dosti, samo noben človek se ne zmeni za kaj tacega. Stopita malo k meni v koč, bomo se kaj pomenili. Ravno sem prinesel posirjenega mleka iz Zajavornika, če se vama ne zamerim, skuham vama turščinih žgancev, bosta jih pokusila⁶.“

„Saj še nimate ognja, oče⁶⁶“, pravi Jernej pogledavši skozi nizka vratca v leseno kolibo.

„To nič ne dé, precej bo“, odgovori starec, „bomo se pa kaj pogovorili tačas“.

Stopijo vsi trije eden za drugim v kolibo. Mož razberska berzo popel na ognjišči in prikazala se je žerjavica.

Na steni je viselo nekaj črne posode, in bilo je nekaj žlic v lesene brune potaknjenih. Ob stenah na vsaki strani so bile debele lesene klopi, konec ognjišča pa vratom nasproti je bil napravljen pograd od ene do druge stene. Pograd v kolibah je prav uboren iz desák, ki so ena poleg druge položene in se slamo pogernene. Za podzglavje je slama ali pa kaka obleka, odeje se ne potrebuje, ker koliba je vedno gorka. V tej postelji prenoči včasih po osem in še več oseb, ki ležejo ena tik druge, dostikrat tako stlačene, da se komaj morejo oberniti. Posebno pozimski čas se snide kak večer toliko ljudi, da nimajo vsi prostora v pogradu, da morajo nekateri po klopéh, ki seveda niso bolj terde kot deske v pogradu, poravnati svoje otrujene kosti.

Pod klopio je bila mala skrinja, kamor se je spravljala moka, zabela, sol in kruh. Pred kolibo na steni je visela „jempa“ z mlekom in pod ostrejšem je ležalo korito, v katero se je voda nabirala sè strehe, kader je dež šel. Za kuho in za pijačo mora tukaj nabrana voda zadostiti; ako poteče, prinese se sneg iz kake jame, kjer ga solnčni žarki ne zadenejo in se torej ohrani vse poletje.

Oken koliba nima, samo nad vratmi in zadaj v steni nad pogradom ste dve mali luknji skozi steno vsekani, da dim odhaja, kar ga ne more skozi vrata. Take luknje se imenujejo „zamušnice“ in so samo pri kolibah, pri kočah jih

navadno ni videti. Poda se ve koliba nima nobena; mraza ljudje tu ne terpijo; koliba gorkoto dolgo in dobro obderži, ker je lesena in dobro z mahom zapazena, zunaj precej visoko s perstjo ometana in na stropu pod streho je toliko persti nanošene, da se ni bati mraza, če je še tako huda zima. Zapira se z dvojimi durmi, ki se pa nikdar ne zaklenejo. Znotranje se imenujejo vratca in so prav nizke, sežejo komaj do polovice zunajskih, ki se imenujejo duri in popolnoma zaprejo kolibo. Vratca se zapirajo zato, da ne gre preveč mraza v kolibo, duri se pa puščajo odperte, da odhaja dim in da se dobiva svetloba. Kolibe so vse zelo nizke, tako da se mora človek že prikloniti, ako hoče skozi vrata vstopiti, posebno če se kuri na ognjišči, mora človek le pripognen biti, ker pri verhu je navadno polno dima.

„Kako se vam godi tukaj?“ vpraša Jože.

„Žalibog! ne dobro“! odgovori sivi starec, ki je ravno črni lonec z vodo k ognju pristavil. „Saj veste, kako delajo z nami, da nam hočejo vse vzeti, ali boljše rečeno, da so nam že vse vzeli. Koliko se je včasih zaslužilo, zdaj pa komaj za neslane žgance, prav res, da moram dostikrat nezabeljene jesti. Saj se vendar še spominjam daleč nazaj; toda tacega preganjanja in take revščine ne pomnim. Ko sem bil še v vajinih letih, smeli smo delati, kjer smo hoteli, toliko sva zaslužila z očetom, Bog jim daj dobro! da smo prav lahko živeli; zdaj so nam pa roke zvezane, od kar kmet pravice ne dobi pri gosposki. Kako veselo je bilo tukaj v gorah, povsod se je slišalo petje, kamor je človek prišel, dobil je ljudi, dandanes je pa, kakor

bi bilo vse izmerlo. Tačas smo imeli vsi dosti zasluzka in gospodje dosti denarja in blaga, dandanes pa, ko so nam vse pobrali, manjka jim tudi vsega kakor nam. Gozdje in zemljišča, za katere so kmeta oderli, jim že zdaj ne teknejo in jim nikdar ne bodo, ker po krivici nas preganjajo“.

„Kako je vendar ta reč tako daleč priti mogla“? pravi Jernaj, „vi ste stari in morate poznati razmere in tudi uzroke, zakaj se je tako na slabo obrnilo za kmeta, kar se tiče njegovega posestva“?

„E, kaj bi ne vedel kako je to slo in kako se gre! Dobro vem, samo po-

magati ne morem, terpeti moram z drugimi vred. Reč je taka: Kedar smo imeli mi kmetje vse lesove, ves svet, kar ga je tukaj pod Triglavom, on to dobro vé, on sam nas pozna, on vé naše veselje in našo žalost, on sam je slišal vedno petje naših prednikov in mora poslušati sedaj tožne pesmi in jok njihovih naslednikov, ki so tlačeni pod jarmom hude krivice. Torej naši so bili gozdi, mi Blejci smo imeli pravico tukaj notri do pod Triglava, na levo od nas so delali in pasli Bohinjci in na desno tam, kar notri v „Dolino“ kjer Sava teče, na Mojstrano visi, imeli so Dolinci svoje pravice in svoja dela“.

(Dalje prih.)

Kralj Matijaž v slovenskih narodnih pesmih in pripovedih.

Spisal Simon Rutar.

(Konec.)

Vsakako pa so bili oni tisti, ki so posredovali zvezo med Slovenci in Ogrji. Celjski grofi so bili navadno bani Hervaški in torej ogerski dostojanstveniki. Vsledí svojih posestev na Ogorskem postali so ogerski magnati in kot taki so se lahko poganjali za najviše službe v Budi. Tudi so bili Celjani vedno zvesti zavezniki ogerskih kraljev že od tega časa, ko je bojeviti grof Ulrik I. (umerl 1368.) pomagal Ludoviku Velikemu v vojskah soper Benečane.

Nekdaj so Slovenci mnogo občevali z ogersko državo. Hodili so mnogo ne le po kupčiji, temveč tudi vsledí političnih razmer v Podonavije. V Turkih so imeli Slovenci skupnega sovražnika z Ogrji in naravno je, da so se mu skupno branili. Tako se je slovenski junak tudi

na Ogorskem udomačil in nasprotno, ime ogerskega junaka se je razglasilo tudi med Slovenci.

In vendar bi se motili, ko bi menili, da mislijo slovenske narodne pesni v prvi versti na ogerskega kralja Matijo Korvina, ali na njegovega slavnega očeta Hunyada, kedar nam pripovedujejo o kralji Matijaži. Iz izrazov, katere rabijo te pesni, lahko spoznamo, da jim kralj Matijaž ni ena sama določena oseba. Ko bi se to ime res nanašalo le na Korvina, kako bi mogla narodna pesen peti:

„Doma imam brata mlajšega,
I on Mat'jaž je, kakor jest.
Lepo krono ima, kakor jest,
Tega Mat'jaža hočem dat',
Ak' hočeš ga Marjet'ca vzet'“.

Tako odgovarja kralj Matijaž Marjetici, ko se mu ona ponuja za ženo. Ko prideta z Marjetico pred Matijažev grad in ko „Matijaža so sprejemali, gerdó Marjet'co gledali“, zakliče kralj Matijaž:

„Le sim, le sim Mat'jaž, brat moj!
Pripeljal sem ti lepo gospo,
Turškega cara mlajšo hčer“.

Iz tega se pač jasno vidi, da pomeni kralj Matijaž⁶ sploh imenitnega junaka ali mogočnega kralja. Omenim naj tudi, da velja ogerskim Slovencem ime Matijaž toliko, kakor naš Matevž in Matija.

V vseh Hunyadovih bojih soper Turke bojevali so se tudi poedini Slovenci, navadno pod načelnštvom celjskega grofa Hermana II. Ta je vodil že v bitvi pri Nikopolji I. 1396. Slovence proti Turkom. Tudi Celjani so bili lahko v očeh Slovencev veliki junaki. Sorodnik Slovcem tako priljubljenega Kristofa Lambergarja, namreč Friderik Lambergar, bil je velik prijatelj in vedni spremljevalec zadnjega celjskega grofa Ulrika II. Kakor pripisuje ljudstvo dejanja vseh Lambergarjev v le Kristofu, tako je združilo tudi okolo osebnosti kralja Matijaža mnogo slavnih činov, katere so izveršili razni junaki. Celjani so bili poginili in Hunyadi je umerl: njih dejanja pa so ostala, teh ni moglo ljudstvo pozabiti. In ker niso živeli več njih izveršitelji, prenesel jih je narod na njih političnega naslednika Matijo Korvina.

Ljudstvu je glavna stvar dogodek, in včasih tudi kraj, kjer se je kaj veršilo. Osebnosti pa rado pozablja ali jih zamenjuje z drugimi. Tako pripovedujejo beneški Slovenci, da je bil Attila tako razdejal in opustošil Furlanijo, da ni bilo slišati sedem let petelinjega petja. Pa vsega tega ni storil Attila, temveč njegovi sorodniki in v surovosti podobni

mu Avari pod vodstvom svojega kana (v VII. stoletji).

Nekoliko drugačna se nam kaže osebnost kralja Matijaža v slovenskih narodnih pripovedih. Tem je Matijaž velik naroden junak, ki je storil mnogo dobrega slovenskemu ljudstvu. V tem obziru je podobna njegova osebnost kraljeviču Marku. O tem junaku pripovedujejo tudi Slovenci nekaj malega (glej Valjavčeve pripovjetke str. 64. in Novice 1857, l. 37—40.). Kraljevič Marko je bil s početka zelo slaboten dečko in vsi drugi pastirji so ga pretepali. Vila (oblačno božanstvo) ga je podučila, naj jo posesá in tedaj je zadobil Marko tako strašansko moč, da je drevje roval in skale metal. Vsi solnčni junaki, kateri rešujejo zaklete kraljičine, so v mladosti šibki in slabotni (Hubad, Običaji slovanski, Matičin letopis 1878, str. 9.). Solnčna moč je v začetku pomladi majhna, nezmožna; zimski mrazi in vetrovi jo premagujejo. Še le kedar izsesa in posuši mokroto, ki se je bila nabrala po zimi v meglah; še le tedaj zadobi solnce moč in premaga vse merzle sape.

Da sta kralj Matijaž in kraljevič Marko prav ena in ista oseba, to nam spričuje pesen v Vrazovi zbirki na str. 12. Ko so se Turki približevali, ukazal je Marko svoji ženi Alenčici, naj pogosti in upijani Turke, sam pa se skriva v gorrenjo sobo. Ko se je bilo vse zgodilo po njegovem ukazu, pride Marko z mečem v roci in pokolje nezavedne Turke. Matijaž in Marko sta torej narodna junaka. Značajna čerta vseh slovanskih junakov (prim. ruskega Ilijo Muromca) je nesebičnost, da se bojujejo in darujejo za splošno korist. Največe junastvo slovenskega narodnega junaka pa

obstoji z neverskim velikanom, v katerem so poosebljeni vsi narodovi sovravniki (prim. pripovedi o Lambergarji, Kerpanu, Klepcu, Irsu i. t. d.).

Kralj Matijaž je torej po ljudski pripovedi prvi narodni junak. Na dolnjem Koroškem pripovedujejo, da si ga je bilo ljudstvo samo za kralja izbralo na gosposvetskem polju in da je imel svojo stolico na Karnskem gradu. Noč in dan so bila odprta vrata njegovega grada in vsak siromak si je lahko izprosil milosti, vsak zatiranec je našel pravico in obrambo. Kralj je bil zelo dober in dajal je same zlate kovati. Takrat so bili zares zlati časi! (Terstenjak, Novice 1857, list 1.)

Tu se je ohranil spomin Korošcev na svoje stare, rodne vojvode, katere so sami volili in jim izročali vladarsko oblast v ljudskem imenu. Ko so jim bile te pravice odvzete in so jim tuji gospodarili, takrat so se Korošci otožno spominjali boljših časov in pripovedovali so svojim unukom o dobrem kralji Matijaži, ki bode zopet prišel. V narodnih pripovedih ni torej nikakega sledu o Matijaževem tujstvu ali ogerstvu: on je pravi narodni slovenski junak!

Matijaževa pravičnost in dobrohotnost proti ljudstvu se pač vjema z enakimi lastnostmi ogerskega kralja Korvina. Tudi on je neizmerno skerbel za kmeta, tudi k njemu je smel svobodno priti vsakateri. Te Korvinove lastnosti so se zelo odlikovale od črnega in zapertega njegovega sodobnika Friderika IV. Ta nemški cesar in vladar večine Slovencev pač ni imel lastnosti, ki bi ga bile pripadle ljudstvu in ga naredile popularnega. Od svojih podložnih je vedno zahteval denarja, in vendar je imel vedno prazne blagajnice! Njegova ljudstva so

veliko žertvovala zanj, on pa jih ni branil kervoločnega Turka. Njegova nedelavnost in omahljivost — pri sicer dobrih osebnih lastnostih — ima malo primer v zgodovini. L. 1478. so ga opominjali Kranjci v resnem pismu: „Vstani iz dolzega spanja, v katerem si zadosti dolgo ležal, kakor je poželelo tvoje telo. V Cahih si prisegel v cerkvi naše ljube Gospé pred duhovnimi in svetnimi knezi in v Rimu si ponovil to prisego, da hočeš varovati kristijanstvo vseh napadov. Tam ti niso dali v roke knjige, nego meč, da množiš pravo vero in uničuješ nevernike. Kam je prišel ves tist denar, ki ga že več lét plačujejo stiri lepe knežije, več grofij in posestev? Kako se more ubogemu ljudstvu zmerom davek nakladati, če so že nad dvajset let vse ceste in poti negotove in ves promet ustavljen? i. t. d. (Haselbach, Türkennoth im XV. Jahrhundert, Anhang).“

S takimi in še ostrejšimi besedami slikajo kranjski stanoviti takratno stanje slovenskih dežel. Kedo bi se ne bil spominjal o tako žalostnih razmerah bolj preteklosti, junških vladarjev, ki so znali braniti svoje dežele? Tudi Kranjci so opominjali Friderika na njegovega brata Alberta, na kralja Ladislava in ogerskega grofa Ulrika Celjskega, „die alle hoch und mächtig in Ehrn und gut gewesen sind“. In če tudi niso bili ti vladarji v resnici tako dobri, ustvarilo si je ljudstvo ideal o njih, kakor si ga ustvari v ječo verženi o svobodnem življenju. V nesreči si radi slikamo preteklo srečo in si jo predočujemo mnogo lepšo in popolnejšo, kakor je bila v resnici. Tako so si naslikali tudi Slovenci v onem žalostnem času ideal dobrega in mogočnega vladarja, naslanjaje se na stare junaške pripovedi.

Tak idealen kralj seveda ne more umreti in ljudstvo veruje, da Matijaž ni umrl. Če je kak zgodovinski dogodek pomagal k postanku te vere, pripomogla je gotovo k temu smert zadnjega celjskega grofa Ulrika II. Umoritev se je zgodila naglo, skrivnostno. Še celo izobraženi ljudje niso mogli zvedeti kaj natančnejšega o njej. Med priprostim ljudstvom so morale nastati najrazličnejše pripovedi o tako nepričakovanem dogodku. Inenitna in uplivna osebnost Ulrika, ki je vendar nasprotovala slabi vladi Friderika IV. in si prizadevala, vajeti krepkejšo napetost, ta osebnost ni smela izginiti tako brez sledu. Kralj Matijaž ni umrl, on le spi v neki gori na Ogerskem.

Tudi drugi narodi imajo enako vero o svojih velikih možeh, n. pr. Britanci o Artu, Danci o Holgerji. Nemci verujejo, da Karol Veliki spi v Untersbergu pri Saligradu in Friderik I. Barbarossa v Kyfhäuseru. Oba se bodeta zopet prebudila o določenem času. Tudi o Svato-polku se pripoveduje, da se boče zopet povernil na zemljo (Palacky, Gesch. Böhmens, I. 135). Čehi vedó mnogo pripovedovati, da spi v gori Blanik (blizu Taborja) ta in ón veljavni mož. Tudi češki kmet se vedno misli, da njegov dobrotnik cesar Jožef II. ni umrl, nego da se po svoji navadi „incognito“ okolo vozi na starem vozu, sê starimi kljuseti. In francoski vojaki niso hoteli dolgo verovati, da je zares umrl njih slavní cesar Napoleon I., nego da še vedno tam daleč na jutrovem uri divjake v evropskem bojevanji

O čudnem Matijaževem konci pripovedujejo Slovenci različno. Dolenji Korošci terdê, da so bili mogočnemu kralju

zavidni vsi drugi zapadni vladarji in da so združili soper njega veliko vojsko. Matijaža so popolnoma otepli in mu pobili vse vojake razen sto zvestih junakov. S temi je pobegnil v neko votlino pod Pečicami (Petzen), katera se mu je sama odperla in ga skrila njegovim sovražnikom. — Na Dolenjskem pripovedujejo, da je hotel Matijaž ravno nad sovražnika iti sê svojo vojsko, ko se dve gori sterneta in vse podsujeta. — Goriski Vipavci pa terdijo, da je bil postal kralj Matijaž v svoji mogočnosti prevzet. Napovedal je vojsko celó — Bogu! Ko je prišel odločeni dan, zbral je Matijaž brezštevilno vojsko na jako veliki ravnini. Poln samosvesti zapové, naj začnejo vojaki streljati proti nebu. Bog pa ukaže svetemu Eliji, naj zbere grom in naj pošlje ognjene strele nad Matijaževo vojsko. Ta se je tako prestrašila, da je omamljena in zmedena bežala na vse strani sveta. Matijaž pa je bil tako osramoten, da je vskliknil: „Verhi, sternite se in pokrite me“! Tako se je tudi zgodilo.

Imenujejo se tudi različne gore, pod katerimi bajé spi kralj Matijaž. Sploh misli ljudstvo, da je ta gora globoko na Ogerskem. Drugi pa terdijo, da spi Matijaž pod Triglavom, Korošci pod Pečicami in Vipavci pod Čavnóm. Globoko pod zemljo spi Matijaž s celo svojo vojsko. Ta podzemeljska dvorana je zeló velika in prostorna. Sredi nje stoji kamnata miza in za njo sedi Matijaž. Siva brada mu raste okolo mize. Od časa do časa se zbudi in praša, ali še letajo po svetu tiste tice, ki imajo belo in černo pérje (srake)? Ako se mu pové, da še, žalostno z glavo odmaja in zopet zaspi. — Tudi Nemci pripovedujejo, da se Barbarossa od časa do časa prebudí in

praša, ali še letajo černi vranovi okolo Kyfhäusera?

Na starega leta dan se lahko najde Matijaževa duplja. Izvoljenim se večkrat posreči do njega priti. Ljudje v okolici Pečic kažejo vhod v Matijažovo jamo, ali ta je dandanes zasut. Nekedaj je bil prišel k njemu kovač, katerega niso hoteli niti v peklo, niti v nebesa. Matijaž se je kovača zelo razveselil in ondi mu kuje sedaj orožje za njegovo vojsko. (Glej Novice 1868. list 24).

Znamenja, kedaj bode Matijaž vstal, so zopet različna. Sploh se terdi, da se bode tedaj prebudil, kedar mu brada zraste devetkrat okolo kamnate mize. Drugi terdijo, da bode Matijaž takrat vstal, kedar pride Antikrist na svet in bode začel denar sejati. Vipavci pripovedujejo, da visi izpodi stropa Matijaževe dvorane velik meč in da od njega kapa kri v velikansko skledo, ki je na tla postavljena. Kedar bode ta skleda polna, tedaj se prebudi Matijaž. (Primeri nemško pripoved o svetem Grahu.) Po drugi varijaciji, (znani na Tolminskem), podpira Matijažovo dvorano strašno debel železen steber. Okolo njega leta hlapec Malhus (Marcus?) ki je bil dal nekdanj zausnico Jezusu, ko so ga Judje terpinčili. Na roki ima Malhus železno rokovico in vsakokrat, kedar prileti okolo stebra, vdari vanj z rokovico. Ko ga bode pretolkel, tedaj se prebudi Matijaž in sodnji dan napoči.

Na Dolenjskem pripovedujejo, da visi v Matijaževi dvorani na steni velikanski meč v nožnicah. Kedar se rodi tak junak in pride v goro, da bode mogel izvleči meč iz nožnic, tedaj se zbudi Matijaž in pridere na dan sè svojo vojsko. (Jurčič v Novicah 1863. l. 43). —

Še lepše opisujejo Korošci Matijažovo prebujenje. Pred njegovo jamo bode zrastle božično noč zelena lipa. Od polnoči do ene bode tako sladko evela, da napolni vso okolico sè svojo prijetno dišavo. Cvela pa bo samo eno uro in potem se posuši. Na to posušeno lipo bode obesil kralj Matijaž dan sv. Jurija svoj ščit in tedaj ozeleni lipa z nova. In to bode znamenje boljših časov, pa do tedaj je še silno dolgo. Korošci imajo pregovor: „Kralj Matijaž, zlata doba naša!“ (Terstenjak, Novice 1857. list 1—2).

Kedar pride Matijaž sè svojo vojsko na dan, premagal bode in zaterl vse slovenske nasprotnike. Pregnal bode vso krivico sè svetā in ustanovil bode zlate čase. Nemci pripovedujejo, da se bode enkrat bila strašanska bitka na „Walsersfeldu“ pri Saligradu. To bode zadnja vojska na svetu, od tedaj naprej bode kraljeval večni mir. Zmagovalni kralj obesi svoje orožje na ondi stoječo hruško, (ki je sedaj posekana), v znamenje, da ga ne bode nihče več potreboval.

Tako pripovedujejo tudi Slovenci, da bode bojeval kralj Matijaž zadnjo bitko na sorskem polji, da bode premagal sedem kraljev in ustanovil večni mir:

„Kjer triveršna smreka rase,
Mir bo sklenen v sorskem polji;
Trije kralji zlate šase
Vstanovijo, vse bo bolji.“

Ali pa kakor poje France Levec (v Slovenskem glasniku l. 1867. štev. 15):

„Tam kjer Sava, naša reka,
Dre čez soriško polje.
Sedmoverha še smereka
Zraste enkrat iz zemlje.....“

Sem na polje privihralo
 Sedem silnih bo vojská,
 Tu se bo razsojevalo,
 Kdo bo gospodar sveta.

Sedem kraljev pod smereko
 Podkrižalo bode mir,
 Ki bo vstavil kervi reko,
 Ki odperl bo sreče vir*.

S p o m i n i s p o t a.

(Dalje.)

Slovencu, ki pervikrat zaide v tako društvo, te navade večinoma imponujejo, zdé se mu čestitljivi narodni običaji, katerim se pokorava tem rajši, ker vidi, kako vestno jih obderžavajo ljudje, katerim drugače natančnost in zdušnost niso Bog vé kako v čislú. No pozneje, ko jim boljše pogledaš v oči, vidiš, da temu ni tako, da te je na prvi hip preslepila oblika, a da v vseh teh pivskih običajih ni zdravega mozga. Hitro ti preseda ta neumna disciplina, boljša stran tvojega bitja protivi se temu starodavnemu običaju, ki zahteva, da zatajuješ svojo voljo in žertvuješ zdrav razum ter njemu za ljubav piješ, kedar in kolikor se ti ukazuje. To je bedasto robstvo, nevredno mislečega človeka. Da se v društvu nazdravlja in napija, je prav in navadno povsod. Zdravice oživljajo društvo. Ali vsacemu mora biti svobodno, hoče li za zdravico piti ali ne, in koliko hoče piti.

Hervatje na sploh mislijo, da so ti pivski običaji osobiten biljeg njihove narodnosti in njihovega društvenega življenja. No človek bi o tem lahko posumnjal, ako derži na umu, da se ti običaji nahajajo in vzderžujejo samo pri gospodi, pravi in vmišljeni. Prosti narod jih ne pozna. Sumnjivi so tudi premnogi termini technici, kakor: b i l i k u m (Wilkomm), š o š t a r, v a n d e r č e k, š t e m p e l j, ki gotovo ne govoré za her-

vaško izvirnost, celo velika imenitnost kislega zelja pri hervaškem obedu človeka nehoté spominja na Nemce. Kar pa po našem mnenji največ govori za tujinstvo teh običajev, je veliki in pretirani ženski kult, ki v hervaškem in sploh slovanskem narodu nima nikakoršne korenine. Ravno nasprotno. Nobeden Hervat, bodi si seljak ali prost meščan, žene v ničem ne odlikuje, ne priznava jej nikakoršne prednosti. V najboljšem slučaju mu je ravnopravna, ima jo za to, kar je in mora biti vsacemu pametnemu človeku: družica, dana mu od Boga, kakor pravi sveto pismo, v podporo in pomoč; verna tovarišica mu na potu skozi življenje in dobra mati njegovim otrokom. V hiši in gospodarstvu ima svoje odmerjeno področje, svoj delokrog, v kateri mož pustivši ji vso oblast, navadno ne sega. Vse pretirano češčenje in povišavanje ženskega spola mu je pa povsem neznano, dà zdi se mu naravnost smešno. To je, pravim, v najboljšem slučaju. Navadno pa še tako ni. Prepogostoma je kmetu žena samo neko potrebno zlo, neko človeško bitje niže verste. Herviški seljak je v govoru jako olikan in izbircen v besedah, dobro vé, da se z gospodo ne smé na vsa usta govoriti, zna se mu, da je imel z gospodo dosti opraviti. Nikdar ne bode dal iz ust besede: svinja, prasec, govno, blato in kar je še družih tem podobnih,

da ne bi se opravičeval rekoč: „oprostite“, ali pa: „z dopuščanjem govoreč“. Takisto ti bode pa tudi, ako prideš k njemu v hišo, predstavil svojo ženo z besedami: „Oprostite“ ali: „z dopuščanjem govoreč, to je moja žena“. Kako hervaški kmet ceni ženo, nam bode hitro jasno, ako pogledamo v zadrugo. Zadrugar se je oženil ter je svojo izvoljeno dovél v hišo. Človek bi mislil, da bodo ostali zadrugarji imeli nekoliko serca do mlade žene in da je ne bodo precej preoblagali s težkim delom. A kako se v resnici gaja sinahi ali mladi, kakor jej Hervatje pravijo? Mlada mora leto in dan perva vstajati in zadnja leči. Zvečer mora moške izuvati, jim noge prati, obutev in obleko čistiti, peč kuriti, vodo za umivanje pripraviti, pometati in sploh prijeti za vsako delo, za katero nihče drugi ne mara. Mlada je metlja, s katero sme vsak pometati; cunja, o katero se smé vsak obrisati; nanjo vse reži, ob njo se vse zadeva. In ko je pred nekoliko leti Rauchov sabor ukrenil neki zakon o delitvi zadrúžnega imetka, po katerem bi tudi ženske imele pravico na del, razjaril je ta zakon ves hervaški narod, ki se je po njem čutil globoko razžaljenega v svojih pravnih nazorih.

Zdaj pa pogledjmo v društvo hervaške inteligencije. Ženska je solnce, okoli katerega se vertí mlado in staro. Vsaka je ljubeznjiva, blagorodna, milostiva in premilostiva, vse se jej klanja, liže jej roke, vse se jagmi za dobrohoten pogled iz njenega nebeškega oka. Ženska se obožava, kuje v zvezde, povzdiguje v deveto nebo, ženska ni več človek temveč angelj. Ženska ljubkost, lepota in milina slavi se v pretiranih slavospevih; za ženske pije se brez mere in konca,

pa ne sedeč, ali stoječ, kakor za kako drugo navadno stvar, temveč klečeč, na kolenih klečeč, ako ne celo iz njenega čevlja.

Ali si moreš pomisliti večja nasprotja, nego jih imaš pred seboj v dveh sinovih istega naroda, morebiti istega očeta. Enemu mora žena bratova noge prati, drugi s kupico vina v roki klečeč pred žensko vzdihuje in pogiba, pred žensko, ki mu je morebiti povsem tuja.

Ta cvet gotovo ni vzrasel na hervaških tleh. Kedó se tu ne spominja na „Frauendienst“ nemških Ritterjev? In roke, ki so presadile ta nemški cvet na hervaško zemljo, še niso bile najčistejše. Berčas so vse te običaje zanesli razni Landsknehti in Kriegsknehti, ki so se preteklih stoletij valjali in popivali po Hervaškem, češ, da bodo deželo branili pred Turkom.

Kedor bi Hervate sodil po tem, kako se v družtvih vedó sê ženstvom, moral bi misliti, da pod solncem ne more biti tako blaženih in srečnih zakonov, kakor tu. A vendar nikjer nisem videl toliko razdruženih zakonov, kakor med hervaško inteligencijo.

Hervaška je vinorodna dežela. Izvzemši visoko ležeči „gorski kotár“, večino gornje Krajine in nizko posavsko raván rodi skoro povsod vinska terta. Povprek more se računati, da Hervaška sê Slavonijo in Krajino pridela na leto do tri milijone veder vina. Hervaško vino je sploh dobro in zdravo, sicer pa, kakor povsod, jako različno, kakor namreč vinograd leži, kakoršne terte ima in kakor se obdelava. Najbolj na glasu so vina bukovska, svetojanska, kalniška, guščerovska, moslavinska, sremska in bakerska. Zagorsko je vino kiselasto, našemu Dolenjcu podobno, kalniška, mo-

slavinska in sremska so jako močna. Nekoliko tega vina izvažajo se v Krajino, na Štajersko in Kranjsko, v zadnje deželo razmerno se največ, dasi je ves izvoz v primeri s pridelkom jedva imena vreden. Velika večina se ga popije doma. Gospoda pije samo starino, kmet pa se vé da kar ima ali kar dobi.

Ljudem, ki pijo po tako strogih pravilih, ne more biti vse eno iz katic kupic se pije. Priljubljene so majhne in srednje, ki se lahko na dušek izpijo, kajti vsi kozarci na mizi morajo biti — more patrio — zmerom prazni. Čul sem, kako je neki slivar svoje mestne prijatelje vabil k sebi v „lov“, in ker so se nekoliko obotavljali, podpiral je svoj poziv s tehtnim razlogom: „Pridite! imam nove kupice“. In to je odločilo. Šli so.

Razgovor v društvu verti se največ okoli vina, kake lastnosti ima kaplja iz te, kake iz one gorice; katerega moč kaže se v glavi, katerega v nogah. Pripoveduje se, kako je bilo zadnjič pri prijatelji Mirku, kedó je „ravnal“, kako so tega spravili pod mizo in hoteli tudi onega, pa se „pasja vera“ ni dal, kako so bili naposled „veseli“ ali celo „široke volje“, kajti gospoda ni nikdar pijana. Vmes se pripovedujejo tudi razne smešnice, katerih so Hrvatje polni, kakor šipek koščic in jih znajo navadno tudi mastno prtpovedati. Ako je društvo zgolj moško, pridejo tudi opolzle na versto. Ko bi kedó vse to blago zbral — vsega bi pač ne smel tiskati — dobili bi iz-

virnega smešničarja, pred katerim bi se vsi „vocativi“, „kerški raki“ in „paprিকাši“ morali skriti.

Samo ob sebi se razumeva, da se v društvu tudi politikuje, nikjer toliko, kolikor na Hervaškem; vsak se misli rojenega politika, tu uže otroci politikujejo. Politikovanje je krivo, da se druge stroke človeškega znanja več ali manj zanemarjajo, ker mladiči denó knjige prezgodaj iz rok.

Ni mi treba se posebe omenjati, da človek, ki je ustal od hervaškega obeda, istega dne ni več za ozbiljno delo. Tega se je preveril tudi bivši Rauchovega sabora predsednik, ko se mu je enkrat potrebno zdelo sklicati poslance v popoldanjo sejo. Tu so ustajali čudni Demostheni in Ciceroni, da je predsedniku samemu tesno prihajalo. Enemu je tudi ostal celo pridevek: „popoldanji govornik“.

Konečno naj povem, da Hrvatje še dandenes mnogo derže do „titulušov“. V tem so jako strogi. Mnozemu se v resnici zameriš, ako mu ne daš, kar mu gre. Potreboval sem nekaj časa, predno sem vsem prišel do korena. Kedó je „reverendissimus“ in kedó samo „admodum reverendus“ mi ni delalo dosti preglavice, mnogo teže bilo je potegniti mejno čerto med „spectabilis“ in „clarissimus“, a največ sta mi prizadela „magnificus“ in „illustrissimus“. Tu se še zdaj ne morem vadjati, da bi v vsakem slučaju pravo zadel.

(Dalje prih.)

Fr. Poljanec.

Pogovori.

XIII.

Če to je menda vendar naravno, da navadno staréji uče, mlajši poslušajo; tako je bilo odkar svet stoji, odkar stari tiči mlade pitajo; in tako menim da naj tudi ostane. Jaz ne vem, zakaj se nekateri mladi ljudje pri nas tako upirajo temu naravnemu zakonu! Gotovo; če je človek star — tu govorim samo o imenovanem učenem stanu — samo zategadelj ni še zares učen in moder, poslušanja in posnemanja vreden. Primeri se lahko, in večkrat se primeri, da v klopi sedi mladič, bistra glavica, ki že zdaj duševno presega svojega učitelja. Ali ti, ki si, ali meniš, da si taka bistra glavica, sedi vendar mirno in poslušaj; počakaj, poterpi, saj kedaj pride tudi tvoj čas, da okusiš in vživaš sladkost učiteljevanja: čas, ko bodeš imel priliko razlagati svojo modrost in učenost sterméči mladini! Tedaj ti bode moči razsojati, kaj je prijetneje, učiti se ali podučevati. Jaz bi skoraj stavil, da potem ko bodeš okusil oboje, porečeš: prvo! Zdaj tega se ne moreš verjeti.

Malo v stran sem zavil: hotel sem reči, da mi je nedoumno, zakaj se pri nas mladi ljudje tako ogibljejo poduka, dà, celo sovražijo skoraj človeka, ki jih izkuša v kaki stvari podučiti, ker meni, da je on to stvar malo bolje premislil in preudaril, nego kedó drug, ki ni imel take prilike. Tako početje se jim zdi prevzetno, arogantno! Gotovo mi tù poreče kedó, da govorim prenapeto, dà delam „slona iz komarja“. Ali jaz bi ne govoril tako, ako bi ne imel toliko dokazov v roki. Mordà ni mnogo ljudi pri nas, ki bi prejimali tóliko dopisov

kakor jaz. In tu imam priliko opazovati neko čudno prikazen, namreč: kako se odlikujejo dopisi iz mlajših rók od pisem, ki mi prihajajo od starejih, dozorelih ljudi. Ker govorimo ravno o skromnosti, kje bi človek iskal najprej té lepe čednosti, in kje jo nahaja? Narobe svet! O tempora, o mores! da tudi malo klasično potožim. Čestiti bralec nima pojma, kake derzne, reči skoraj smem: nesramne dopise dobivam od mladičev iz nižjih razredov. Paglavci, ki niso še prav suhi za ušesom, zaganjajo se v mé z neko strastjo in serditostjo, kakor da bi bil jaz kak „očitni grešnik“, hudodelnik narodni, katerega pobijati je vsakemu dolžnost, zaslužno delo. Mladiči kritikujejo mojo pisavo, ki kažejo v svojem okornem pisanji, da ne znajo še pravilno sklanjati „raka“ in „ribe“. Hudo bi se motil, kedor bi mislil, da me morebiti žalijo, da mi do živega gredó taki neslani napadi, da govorim tako in tožim iz neke mekužne, ženske preobčutnosti — daleč je do tega! Jaz bi se smijal takemu ravnanju, ako bi ne bila ta prikazen vendar neka žalostna „signatura temporis“, in samo za to tudi govorim o njej.

Z verlim pokojnim Janežičem se jaz nikakor ne primerjam, kar se tiče zaslug za razvoj našega slovstva. Ali v enem sem mu vendar podoben, da namreč izdajam kakor on, leposloven list, ki je sedaj edini pri nas, kakor je bil njegov „Glasnik“. Zakaj v misel jemljem tega moža? Tudi on je gotovo prejemal mnogo dopisov zlasti od mladih ljudi; radoveden sem, je li on imel tudi take

izkušnje v tem oziru. Jaz bi se upal naravnost reči, da ne! Od mene vsaj in od mojih verstnikov in znancev, kolikor sem jih poznal, gotovo ni dobival nespodobnih pisem; in tudi to lahko rečem, da bi se mu bilo slabo godilo, ako bi se bil kedó izmed nas kaj takega derznil. Kako smo čislali moža, s kakim spoštovanjem smo govorili o njem!

„Ti nisi Janežič“, poreče mi kedó. Jaz odgovarjam: Vem, da nisem, tudi treba ni da bi bil; zato pa tudi ne zahtevam čislanja in spoštovanja, kakoršno je živil on od nas; tega mi pa vendar ni treba terpeti, da bi se kar pometalo z mano!

Ker že toliko o sebi govorim, naj še to povem. Če tudi nisem mogel reči s Schillerjem: „Tudi jaz sem v Arkadiji rojen“, začelo se je vendar tudi meni, ko sem še sedeval v latinskih klopéh, o svojem času nekako takisto čudno gibati in šumeti v mladih persih, kakor v panji, predno rojijo čebele. Saj ga ni lahko mladega človeka, ki je kolikor toliko pravilno ustvarjen, da bi ne imel trenutij, ko čuti v sebi nekaj pesniškega duha, da bi ne vergel tudi tu pa tam kaj na papir, kar je nekako pesmi podobno. To so odpustni grehi! Moji verstniki, katerim se je tako godilo, pošiljali so svoje poskušnje očetu Janežiču, jaz se kaj takega nisem upal, tak „respekt“, tak svet strah sem imel pred Janežičem in pred — sveto poezijo! Ako bi pa bil kaj poslal, čakal bi bil s težkim srcem, z upanjem in strahom, kaj bode s poslanim. Troje je bilo potem mogoče: videl

sem se tiskanega — kako veselje! odgovorilo se mi je, da to pa to ni še kakoršno bi imelo biti, ker je tako in tako . . . vendar . . . itd. kolika hvaležnost! ali pa — kar je se ve da najhujše — ne duha, ne sluha! pervorojenke moje je požrešni koš v kotu neusmiljeno pogoltnil, da ni ne sledú ne tirú za njimi — kaka pobitost! Stvar ni bila čisto nič prida, ne vredna besede; zdaj vidim, da jaz nisem za to; z Bogom, lepe sanje! In mladi človek še vdá v svojo osodo ter postane s časom pošten mož če tudi ne pesnik!

Tako bi bil jaz ravnal, to smem pač reči, ako se zamislim v pretekle čase. Dandanašnja mladina misli drugače: „altri tempi, altri costumi“!

Zdaj je pa čas, da že skoraj sklenem dolgo, predolgo besedovanje o predmetu, ki je meni samemu neprijeten in pač čestitim Zvonovim bralcem tudi! Ali vse to se je meni zdelo potrebno, če tudi pride pohujšanje! Kako skleniti? Dva konca inam; ne vedoč, katerega naj izvolim, postavim tu sem obá: čestiti bralec naj si izbere sam onega, kateri mu bolj ugaja. Pervi je ta: Mladini naši priporočam nekoliko več ukaželja, pridnosti in skromnosti, a ravno toliko menj poveršnosti, domišljavosti in samosvestja. Drugi — in ta je pač prijetniši, „post nubila Phoebus“, slove tako: Mordá je pa vendar vse prav tako kakor je. Človeštva razvoj ima svoja pota, kratkovidnemu človeku večkrat nerazumna. Svet gre naprej, ti stojiš in gledaš za njim govoreč s Hebbelnovim mizarjem Antonom: Jaz ne umem več svetá.

Slovenski glasnik.

— „Pripomoček zgodovini slovenskega slovstva“ imenuje se drobna knjižica, katero nam je spisal marljivi gosp. profesor Julij plem. Kleinmayr: to je namreč zapisnik imén, ki so bolj ali menj v zvezi s slovenskim slovstvom. Bolj ali menj, pravimo: iz samega rodoljubja namreč je gosp. pisatelj uverstil mnogo imé, katero je komaj v kaki dotiki s slovenskim slovstvom, da bi bilo le večje število naših slavnih móž. Kedo mu bode to očital! Imenom je g. pisatelj pridejal date, kjer jih je pozvedel: kedaj in kje se je kateri rodil ali umrl in kaj je bil in kjé. Žal, da nahajamo premnogo golih imén! Omenimo še nekaj malega popreškov, kar smo jih zapazili o prvem pogledu. Kjer je toliko móž „minorum gentium“, iščemo zastoj Janka Kersnika, ki gotovo ni zadnji med našimi pisatelji; Levstik je rojen v Retijah, ne Resijah. Med umetniki beremo: Šubič Janez in Šimen; na Šimnovem mestu si moramo pač misliti Jurja, ki je vendar nekoliko znan po svoji „Raji“... Take pomote naj bi vsak, kedor jih kaj najde, poslal g. pisatelju, kateri bi jih potem v drugi izdaji gotovo z veseljem popravil. Delce je priporočila vredno.

— Poziv na drugi tečaj „slavjanskega almanaha“, „Slavjanski almanah“, ki je šel letos pervikrat v goste na sever in na jug med brate Slavjane, sprejet je bil pvsod nepričakovano prijazno. Razni veljavni listi, politični in beletristični, razgovarjali so se o tej knjigi enako dobrohotno in ugodno. Tudi oni, kateri so ostro sodili, odobraval so namen „almanahov“, hvalili in priporočevali so nadaljnje izdajanje „slavjanskega almanaha“.

Tako ugodno pripoznavanje je napotilo izdatelja in urednike na izdajo drugega letnika „slavjanskega almanaha“.

Perva skerb pri tem delovanji nam bode, da se doseže namen „almanahov“ vedno popolnše. Na to stran nam bodo v prid lastne skušnje pri prvem letniku in premišljeni sveti, katere so nam dali presojevalci v javnih listih.

„Almanahu je dana velika naloga, ker želi seznaniti občinstvo z obliko in z duhom, ki se kaže v raznih jezikih slavjanskega plemena. Ali poleg tega prvega in najsplošnejšega namena hoče „almanah“ podajati čitateljem take snovi, ki osvetljujejo posebnosti slavjanskih narodnosti.

Zato je za „almanah“ samo tako gradivo pripravno, ki v leposlovnih, če tudi prav kratkih izdelkih označuje mišljenje in čutenje dotičnih narodov, dalje ki v znanstvenih sestavkih opisuje specifične kulturne strani bodisi

občeslavjanske, bodisi take, ki so samosvojstva posameznih slavjanskih vej.

Samo po taki poti utegne tudi mala knjiga v velikosti in osnovi „slavjanskega almanaha“ zares pospeševati duševno spoznavanje slavjanskih narodov. Po taki poti primerjamo različnosti slavjanske med seboj, uterjujemo dobre posebnosti ter jih sprejemljemo drug od drugega, kajti noben slavjanski narod ni tako popoln, da ne bi mogel pridobiti na kako stran duševno pri sorodnem narodu.

Po tem je čisto naravno, da vsak pisatelj, ako je Slavjan, pospešuje medsebojno spoznavanje slavjanskega duha. In v tem določenem smislu obračamo se na korist Slavjanstva do pisateljev vseh slavjanskih narodnosti, da nam pošiljajo svoje umotvore in znanstvene izdelke.

Slavjansko občinstvo pa prosimo, naj se obilno oglašja za zabavo in poduk zares slavjanskega duha. Najprej je potreba, da se spoznavamo ter se učimo po naravni poti z gradivom v roki izražati sočutje do sobratov.

Z obilnim naročilom pa je slednjič izdatelju mogoče skerbeti ne samo za dobro, ampak tudi razumno debelo in v obliki lepo knjigo.

Knjiga bode obsegala, kakor je iz namena razvidno, kolikor mogoče v vseh slavjanskih pišnih jezikih okoli 24 pol leposlovne in znanstvene tvarine z razmerno enakim prostorom za vsak slavjanski narod. Cena ji bode, kakor vlni, za predplačnike 1 gl. 20 n., za književno trgovstvo pa 1 gl. 60 n. Naročevanje se bode sklenilo koncem leta. Knjiga pa izide začetkom novega leta.

Spisi in novci naj se blagovoljno pošiljajo po naslovu: Radivoj Poznik, Wien, VIII., Florianigasse 17.

France Podgornik. Radoslav Pukl.

Radivoj Poznik.

P O M E B A.

Čestiti bralci bodo v današnji številki neradi pogrešali nadaljevanja lepe Jurčičeve povesti. Ali pomislijo naj, kje je bilo g. Jurčiču mesto v ravnokar preteklih viharnih dnevih. Delal je na drugem polji in — ne brez uspeha! „Inter arma silent musae“; torej prihodnjič. Gosp. prof. Levec nam je poslal konec Čopovega životopisa, vendar ker je bilo že stavljenega dovolj drugega gradiva, odložili smo spis za prihodnjo številko.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gold. za vse leto, 2:50 za pol leta; Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Herrngasse 110.